Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNE PRAVOBRANILKE
TAMARE ĆAPETA,
predstavljeni 16. januarja 2025 [1]

Zadeva C-600/23

Royal Football Club Seraing
proti
Fédération Internationale de Football Association (FIFA),
Union Royale Belge des Sociétés de Football-Association ASBL (URBSFA),
Union européenne des Sociétés de Football Association (UEFA),
ob udeležbi
Doyens Sports Investment Ltd

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Cour de cassation (Belgija))

„Predhodno odločanje – Pravna sredstva – Učinkovito sodno varstvo – Člen 47 Listine – Statut zveze FIFA – Arbitražno razsodišče za šport – Nadzor nad skladnostjo arbitražne odločbe s pravom Unije, ki ga opravi sodišče tretje države – Nacionalna pravila, ki priznavajo pravnomočnost“

I. Uvod

1. „V dobrem in slabem, redko je neka strast tako razširjena in svet tako globoko povezuje, kot ga strast do športa. Njegova simbolika je pogosto izjemna. Prikazuje najplemenitejše (športno vedenje, prizadevanje za odličnost, občutek za skupnost) in najslabše (šikaniranje in nasilje množic) človeške lastnosti. Šport je tudi pomemben mednarodni posel. Njegova sposobnost motiviranja množic ni nič manj kot sijajna in zato seveda naravno močno privlači tiste, ki bi želeli njegov sijaj uporabiti v lastne namene. Želja po političnem vplivu in denarju bije srca poslovnežev s tako prvinsko močjo, kot sanje o uspehu ženejo tekača na dolge proge. […] V središču vprašanja nadzora pa se pojavlja vprašanje najvišjega organa za določanje pravnih pravil in reševanje sporov.“ [2]

2. Te besede veljajo enako danes, kot so veljale leta 1993, ko so bile prvič objavljene. V tej zadevi se obravnava vprašanje nadzora; natančneje, razmerje med sistemom reševanja spora Fédération Internationale de Football Association's (Mednarodna nogometna zveza; v nadaljevanju: FIFA) pred Court of Arbitration for Sport (Arbitražno razsodišče za šport, v nadaljevanju: CAS), in načelom učinkovitega sodnega varstva, ki izhaja iz prava Unije.

[1] Jezik izvirnika: angleščina.

[2] Paulsson, J., „Arbitration of international sports disputes“, *Arbitration International*, letnik 9(4), 1993, str. 359.

II. Dejansko stanje v postopku v glavni stvari

A. Stranke

3. Royal Football Club Seraing, tožeča stranka, s sedežem v Seraingu (Belgija), je nepridobitno združenje belgijskega prava, ki vodi nogometni klub Seraing, ki je član Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL (belgijska kraljeva nogometna zveza; v nadaljevanju: URBSFA).

4. Kot je pojasnilo predložitveno sodišče, je klub v sezoni 2013-14 prevzelo novo vodstvo, ki si je „prizadevalo vrniti klub […] med belgijsko in celo mednarodno elito“. Zaenkrat klub „še vedno igra v prvi amaterski ligi, ki je preddverje profesionalnega nogometa, ki se mu želi upravičeno čim prej pridružiti, kar bi pomenilo, da bi lahko okrepil svoj položaj v športnem in finančnem smislu“.

5. Doyen Sports Investment Limited (v nadaljevanju: Doyen Sports), intervenientka v postopku v podporo tožeči stranki, je zasebna družba malteškega prava s sedežem v Sliemi, Malta. Njena gospodarska dejavnost je predvsem zagotavljanje finančne pomoči nogometnim klubom v Evropi.[3]

6. FIFA, prva tožena stranka, je nepridobitno združenje švicarskega prava s sedežem v Zürichu, Švica. V njem so združena nacionalna združenja, odgovorna za organizacijo in nadzor nogometa v svojih državah.

7. Union Européenne des Sociétés de Football Association (Evropska nogometna zveza; v nadaljevanju: UEFA), druga tožena stranka, je nepridobitno združenje švicarskega prava s sedežem v Nyonu (Švica), ki združuje nacionalna združenja evropske celine.

8. URBSFA, tretja tožena stranka, s sedežem v Bruslju (Belgija), je nepridobitno belgijsko združenje, ki je član zvez UEFA in FIFA.

B. Pravila zveze FIFA, ki so predmet spora

9. „Pravilnik o statusu in prestopu igralcev“ (v nadaljevanju: pravilnik STJ)[4] zveze FIFA določa splošna in zavezujoča pravila o statusu igralcev in njihovi usposobljenosti za sodelovanje v organiziranem nogometu. Nekatere določbe tega pravilnika nacionalna združenja neposredno zavezujejo, druge pa morajo združenja dodati v svoje pravilnike.

[3] V skladu z njenim statutom je njena dejavnost predvsem: (a) nakup nogometnih igralcev, trenerjev in menedžerjev; (b) zastopanje nogometnih igralcev, trenerjev in menedžerjev; (c) prestopi igralcev, trenerjev in menedžerjev med različnimi klubi; (d) zastopanje klubov; (e) ustvarjanje dobička z nogometnimi klubi ali imeti dejavno vlogo pri njihovem poslovodenju, če spoštujejo predpise zveze FIFA in vse druge ustrezne nacionalne ali mednarodne predpise, in (f) dajanje posojil nogometnim klubom.

[4] Dostopno na https://digitalhub.fifa.com/m/69b5c4c7121b58d2/original/Regulations-on-the-Status-and-Transfer-of-Players-June-2024-edition.pdf.

10. Zveza FIFA je 26. septembra 2014 v sporočilu za javnost objavila, da je „za zaščito integritete nogometa in igralcev izvršni odbor sprejel načelno odločitev, da bo lastninska pravica na ekonomskih pravicah igralcev s strani tretjih oseb („*third party ownership*“, v nadaljevanju: TPO) prepovedana in da bo določeno prehodno obdobje“. [5]

11. Zveza FIFA je z okrožnico z dne 22. decembra 2014, naslovljeno na svoje člane, obvestila nacionalne zveze in s tem zvezo URBSFA, da je njen izvršni odbor na sejah 18. in 19. decembra 2014 sprejel „nove določbe, ki jih je treba vključiti v pravilnik [STJ] o lastninski pravici na ekonomskih pravicah igralcev s strani tretjih oseb in vplivu tretjih oseb na klube“, s pojasnilom, da bodo začele veljati 1. januarja 2015 in da jih je treba vključiti na seznam zavezujočih določb na nacionalni ravni.

12. V skladu z novimi pravili je bila (i) sklenitev novih pogodb v nasprotju s prepovedjo TPO popolnoma prepovedana od 1. maja 2015; (ii) pogodbe so se še vedno lahko sklepale in so lahko začele veljati med 1. januarjem in 30. aprilom 2015, vendar so ostale veljavne le eno leto od datuma podpisa; (iii) pogodbe, ki so bile sklenjene in so začele veljati pred 1. januarjem 2015, so ostale v veljavi do datuma izteka pogodbe, vendar se po tem datumu ne smejo podaljšati.

13. Tretja oseba v smislu teh pravil je vsaka „stranka, ki ni igralec, ki prestopa, ali eden izmed obeh klubov, med katerima poteka prestop, ali kateri koli prejšnji klub, v katerem je bil registriran igralec“. [6]

C. Sporni pogodbi, ki so jih sklenile tretje osebe

14. Royal Football Club Seraing je 30. januarja 2015 z družbo Doyen Sports sklenil pogodbo, v kateri je bil kot datum prenehanja pogodbe določen 1. julij 2018. V tej pogodbi je bila opredeljena sklenitev prihodnjih posebnih sporazumov o financiranju za vsakega igralca tožeče stranke, ki ga obe stranki izbereta soglasno, in urejen je bil prenos ekonomskih pravic treh poimensko določenih igralcev. Družba Doyen Sports je postala lastnica 30 % „finančne vrednosti, ki izhaja iz zveznih pravic“ teh igralcev, Royal Football Club Seraing pa je bilo prepovedano, da „neodvisno in samostojno“ prenese svoj delež na ekonomskih pravicah teh igralcev na tretjo osebo.

15. Royal Football Club Seraing in družba Doyen Sports sta 7. julija 2015 sklenili drugo pogodbo, podobno pogodbi z dne 30. januarja 2015, o prenosu 25 % ekonomskih pravic novega poimensko določenega igralca.

[5] „Nogometaši imajo tri vrste pravic: zvezne pravice, delavske pravice in ekonomske pravice. […] Zvezne pravice se nanašajo na pravico in obveznost igralca, da se registrira pri glavnem združenju (na primer pri United States Soccer Federation [nogometna zveza Združenih držav Amerike]) države, v kateri ima njegov klub sedež. […] Druga vrsta pravice, ki jo ima nogometaš, so delavske pravice, ki se nanašajo na pogodbo o zaposlitvi. […] Tretja in zadnja pravica, ki jo ima nogometaš, je ekonomska pravica. […] Medtem ko so zvezne pravice in delavske pravice za klube in igralce izključne, ekonomske pravice igralcev niso, kar tretjim osebam omogoča, da z igralci sklenejo pogodbe o prenosu njihovih ekonomskih pravic, da bi lahko pobirale nadomestila za prestop, ki jih klubi plačajo za igralce. Williams, B., „The fate of third party ownership of professional footballers' rights: Is a complete prohibition necessary“, *Texas Review of Entertainment & Sports Law*, letnik 10, 2008, str. 79, str. 83.

[6] Pravilnik STJ, „Opredelitve pojmov“, točka 14.

D. Arbitražna odločba

16. Disciplinska komisija zveze FIFA je 4. septembra 2015 Royal Football Club Seraing spoznala za krivega kršitve zgorajnavedenih pravil zveze FIFA, ker je sklenil pogodbi, mu prepovedala registracijo igralcev za štiri registracijska obdobja (dve leti) in mu naložila plačilo globe v višini 150.000 švicarskih frankov (CHF).

17. Komisija za pritožbe zveze FIFA je 7. januarja 2016 zavrnila pritožbo Royal Football Club Seraing zoper to odločitev.

18. Royal Football Club Seraing je 9. marca 2016 pri CAS v skladu s pravili statuta zveze FIFA [7] o arbitraži vložil tožbo zoper to odločitev z dne 7. januarja 2016.

19. CAS je v odločbi z dne 9. marca 2017 odločilo, da pravo, ki se uporablja, predstavljajo predpisi zveze FIFA in švicarsko pravo, vključno s Konvencijo o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljevanju: EKČP) ter pravo Unije, zlasti določbe Pogodb na področju svobode gibanja in konkurence. [8]

20. CAS je sklenilo, da so nove določbe pravilnika STJ zakonite. CAS je v zvezi z disciplinsko odločitvijo zveze FIFA prepoved registracije igralcev skrajšalo na tri obdobja in potrdilo globo.

21. Tožeča stranka je 15. maja 2017 pri Tribunal fédéral (zvezno sodišče, Švica) vložila tožbo za razveljavitev arbitražne odločbe z dne 9. marca 2017. Navedeno sodišče je s sodbo z dne 20. februarja 2018 to tožbo zavrnilo.

E. Spor, na podlagi katerega poteka postopek v glavni stvari

22. Družba Doyen Sports je 3. aprila 2015 zoper zveze FIFA, UEFA in URBSFA pri Tribunal de commerce francophone de Bruxelles (gospodarsko sodišče v Bruslju za postopke v francoščini, Belgija) vložila tožbo, Royal Football Club Seraing pa je 8. julija 2015 interveniral.

23. Tožeča stranka je med drugim predlagala, naj sodišče ugotovi, da je popolna prepoved praks, ki jih izključujejo nova pravila pravilnika STJ (TPO in „*third party investment*“), v skladu s pravom Unije nezakonita. Natančneje, trdila je, da je prepoved v nasprotju s pravico do prostega pretoka kapitala, pravico do svobode opravljanja storitev, pravico do prostega gibanja delavcev in konkurenčnega prava.

24. Poleg tega je na podlagi člena 1382 nekdanjega Code civil (belgijski civilni zakonik) zahtevala plačilo začasnega zneska 500.000 EUR kot odškodnino za škodo, ki je nastala zaradi uporabe novih pravil pravilnika STJ.

[7] Različica statuta zveze FIFA, ki se uporablja v tej zadevi, je iz leta 2016 in je dostopna na: https://www.icsspe.org/system/files/FIFA%20Statutes.pdf. Statut zveze FIFA je bil spremenjen leta 2024 in ta različica je dostopna na: https://digitalhub.fifa.com/m/16d1f7349fa19ade/original/FIFA-Statutes-2024.pdf.

[8] Te določbe so štele za kongentne določbe tujega prava v smislu člena 19 loi fédérale suisse sur le droit international privé du 18 décembre 1987 (švicarski zvezni zakon o mednarodnem zasebnem pravu z dne 18. decembra 1987).

25. Tribunal de commerce francophone de Bruxelles (gospodarsko sodišče v Bruslju za postopke v francoščini) se je s sodbo z dne 17. novembra 2016 izreklo za nepristojno za obravnavo zahtevkov tožeče stranke. Royal Football Club Seraing je 19. decembra 2016 zoper to odločbo pri cour d'appel de Bruxelles (višje sodišče v Bruslju, Belgija) vložil pritožbo.[9]

26. Royal Football Club Seraing je v pritožbi uveljavljal odgovornost zvez FIFA, UEFA in URBSFA na podlagi nacionalne zakonodaje. Trdil je, da so tri tožene stranke kršile pravo Unije, ker so mu preprečile sklenitev pogodb „*third party investment*" ali „*third party ownership*", da mu je bilo zaradi te kršitve prava Unije odvzeto sredstvo za financiranje ali razvoj in da so imele disciplinske sankcije škodljive posledice.

27. Tožeča stranka je Cour d'appel de Bruxelles (višje sodišče v Bruslju) predlagala, naj ugotovi, da sta člena 18a in 18b pravilnika STJ nezakonita, ker kršita pravo Unije in EKČP, zaradi česar je po njenem mnenju zveza FIFA odškodninsko odgovorna.

28. Arbitražna odločba CAS in sodba Tribunal fédéral (zvezno sodišče), s katero je bila tožba tožeče stranke za razveljavitev te odločbe zavrnjena, navedeni v točkah od 19 do 21 zgoraj, sta bili izdani v času, ko je ta pritožbeni postopek še potekal. To je na sodbo Cour d'appel de Bruxelles (višje sodišče v Bruslju) vplivalo, kot sledi.

29. Cour d'appel de Bruxelles (višje sodišče v Bruslju) je 12. decembra 2019 razsodilo, da iz nacionalnega prava izhaja, da je arbitražna odločba pravnomočna od datuma, ko je bila izdana, ne da bi bil potreben predhodni postopek za razglasitev izvršljivosti. Ugotovilo je, da je bila odločba CAS dokončna in je postala pravnomočna, potem ko je Tribunal fédéral (zvezno sodišče) 20. februarja 2018 zavrnilo tožbo za razveljavitev.

30. Kot je bilo pojasnjeno v predložitveni odločbi, se v skladu s členom 22(1) Loi portant le Code de droit international privé (belgijski zakonik o mednarodnem zasebnem pravu) vsaka tuja sodna odločba, izvršljiva v državi, v kateri je bila izdana, v Belgiji prizna *de iure* brez kakršnega koli postopka. Cour d'appel de Bruxelles (višje sodišče v Bruslju) je torej sodbo Tribunal fédéral (zvezno sodišče) z dne 20. februarja 2018 štelo za pravnomočno, kar je tožeči stranki onemogočilo, da bi pred tem Cour d'appel de Bruxelles (višje sodišče v Bruslju) izpodbijala veljavnost odločbe CAS.

31. Ta odločba med drugim rešuje sporno vprašanje glede skladnosti novih pravil iz pravilnika STJ s pravom Unije. Posledično Cour d'appel de Bruxelles (višje sodišče v Bruslju) ne more odločati o morebitnih kršitvah prava Unije in zato tudi teh vprašanj ne more predložiti Sodišču Evropske unije.

32. Cour d'appel de Bruxelles (višje sodišče v Bruslju) je zato pritožbene razloge, ki se nanašajo na kršitev prava Unije in pravic, zagotovljenih z EKČP, zavrglo kot nedopustne oziroma zavrnilo kot neutemeljene. Odločilo je tudi, da je pritožbeni razlog glede nezakonitosti disciplinskih sankcij, ki izhaja iz prisilnosti arbitraže, neutemeljen, saj nobena od strank v arbitražnem postopku ni izpodbijala pristojnosti CAS.

[9] Ta pritožba je bila torej vložena po tem, ko je tožeča stranka pri CAS vložila tožbo, vendar preden je CAS izdalo arbitražno odločbo.

33. Cour d'appel de Bruxelles (višje sodišče v Bruslju) je zato s sodbo z dne 12. decembra 2019 pritožbo zoper sodbo Tribunal de commerce francophone de Bruxelles (gospodarsko sodišče v Bruslju za postopke v francoščini) z dne 17. novembra 2016 zavrnilo in odločilo, da so zahtevki, ki jih je navedel Royal Football Club Seraing, neutemeljeni.

34. Royal Football Club Seraing je pri Cour de cassation de Belgique (kasacijsko sodišče, Belgija), ki je predložitveno sodišče, vložil kasacijsko pritožbo zoper to sodbo.

III. Vprašanji za predhodno odločanje in postopek pred Sodiščem

35. V teh okoliščinah je Cour de cassation (kasacijsko sodišče, Belgija) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1 Ali člen 19(1) [PEU] v povezavi s členom 267 [PDEU] in členom 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah [(v nadaljevanju: Listina)] nasprotuje temu, da se določbe nacionalnega prava, kot sta člena 24 in 171[3](9) belgijskega Code judiciaire (zakonik o sodiščih), katerih namen je potrditi načelo pravnomočnosti, uporabijo za arbitražno odločbo, če je njeno skladnost s pravom Unije preverjalo sodišče države, ki ni država članica Unije, ki ni upravičeno predložiti vprašanja Sodišču Evropske unije v predhodno odločanje?

2 Ali člen 19(1) [PEU] v povezavi s členom 267 [PDEU] in členom 47 [Listine] nasprotuje uporabi pravila nacionalnega prava, ki arbitražni odločbi, katere skladnost s pravom Unije je preverjalo sodišče države, ki ni država članica Unije, ki ni upravičeno predložiti vprašanja Sodišču Evropske unije v predhodno odločanje, priznava dokazno moč v razmerju do tretjih oseb, ob pridržku nasprotnega dokaza, pri čemer je dokazno breme na njih?“

36. Royal Football Club Seraing, Doyen Sports, FIFA, URBSFA, UEFA, belgijska, nemška, francoska in litovska vlada ter Evropska komisija so predložili pisno podane navedbe.

37. Na obravnavi, ki je potekala 1. oktobra 2024, so Royal Football Club Seraing, družba Doyen Sports, zveze FIFA, URBSFA, UEFA, belgijska, grška, francoska, litovska in nizozemska vlada ter Komisija ustno podali stališča.

IV. Analiza

38. V dobrem in slabem (če nadaljujemo v duhu uvodnega citata) [10], šport je danes organiziran kot avtonomen sistem, v katerem regulatorna pooblastila izvajajo športne organizacije, ki so včasih zelo vplivne in premožne. [11] To zagotovo velja za nogomet, kjer je zveza FIFA najvišji regulatorni organ. Klubi in športniki morajo za sodelovanje v nogometu upoštevati pravila, ki jih je sprejela zveza FIFA.

[10] Glej v zvezi s tem tudi Maduro, M. P., in Weiler, J. H. H., „‚Integrity', ‚independence' and the internal reform of FIFA: A view from the trenches“, v Geeraert, A. in van Ekeren, F. (ur.), *Good Governance in Sport – Critical Reflections*, Routledge, 2022, strani od 129 do 136.

[11] V nedavni zadevi je generalni pravobranilec M. Szpunar navedel, da „[…] je [pogosto] težko zanikati, da nekateri zasebni subjekti preprosto s svojo gospodarsko močjo ali zaradi načina, kako sprejemajo ‚pravila', ravnajo na način, ki je soroden načinu države […]“. Sklepni predlogi generalnega pravobranilca M. Szpunarja v zadevi FIFA (C-650/22, EU:C:2024:375, točka 33). Na podlagi tega je ugotovil, da za zvezo FIFA dejansko veljajo pravila prostega gibanja. Zveza FIFA je leta 2017 objavila lastno politiko na področju človekovih pravic, kar šteje za še en prikaz njene vloge in regulatorne pristojnosti, podobne državi. Za oceno njenega delnega uspeha glej Mercado Jaén, P. J., Bistaraki, A., in Schubert, M., „Between rhetoric and reality: Effects of FIFA's human rights policy on its organisational structures and procedures“, *International Journal of Sport Policy and Politics*, letnik 16(3), 2024, str. 499.

39. Šport je hkrati ekonomska dejavnost. Zato se za opravljanje športne dejavnosti uporabljajo določbe prava Unije, ki se uporabljajo za to ekonomsko dejavnost.[12] Sodišče je ugotovilo, da za šport veljajo pravila prostega gibanja, konkurenčno pravo in splošna načela prava Unije, med katerimi sta zlasti sorazmernost in prepoved diskriminacije.[13]

40. V skladu s statutom zveze FIFA je treba vsak spor, ki bi lahko nastal v zvezi z njenimi športnimi pravili, reševati prek njenega lastnega sistema za reševanje sporov, ki CAS določa za izključen in obvezen pritožbeni organ.

41. Kadar pa pravilo zveze FIFA ali odločitev, ki temelji na takem pravilu, potencialno krši pravico posameznika, ki izhaja iz prava Unije, ustavni sistem Evropske unije temu posamezniku podeljuje pravico do učinkovitega sodnega varstva, ki je sedaj izražena v členu 47 Listine.

42. Države članice morajo na podlagi člena 19(1) PEU – za razlago katerega je zaprosilo predložitveno sodišče – zagotoviti, da subjekti prava Unije to temeljno pravico dejansko uživajo.[14] To pomeni, da morajo države članice zagotoviti, da ima posameznik, ki se sklicuje na kršitev njegove pravice iz prava Unije, dostop[15] do neodvisnega in z zakonom predhodno ustanovljenega sodišča,[16] ki je v skladu s členom 267 PDEU pristojno, da zadevo predloži Sodišču.[17]

43. Zato mora sodno varstvo pravic, ki izhajajo iz prava Unije in so bile domnevno kršene s pravili zveze FIFA ter so bile z odločbo CAS potrjene za veljavne, zagotoviti sodišče, ki ustreza opredelitvi „sodišča“ v skladu s členom 267 PDEU.

44. CAS ali švicarsko zvezno sodišče, ki je pristojno za opravljanje nadzora nad odločbami CAS, nista takšni sodišči. Zato njuna presoja skladnosti pravil zveze FIFA s pravicami, ki izhajajo iz prava Unije, v pravu Unije ne izpolnjuje zahteve po učinkovitem sodnem varstvu.

45. To nas pripelje do obravnavane zadeve. Izhaja iz spora, o katerem odloča „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU.

46. Stranki sta pred belgijskimi sodišči trdili, da jima prepoved zveze FIFA do TPO preprečuje uživanje pravic, ki jima jih zagotavlja pravo Unije. Zato sta zahtevali, naj se ugotovi neskladnost teh pravil zveze FIFA s pravom Unije, ki jih je arbitražno razsodišče medtem potrdilo za veljavna, in zahtevali povrnitev tako nastale škode.

[12] Sodišče je ugotovilo, da to velja že od sodbe z dne 12. decembra 1974, Walrave in Koch (36/74, EU:C:1974:140, točka 4). Glej sodbi z dne 4. oktobra 2024, FIFA (C-650/22, EU:C:2024:824, točka 75), in z dne 21. decembra 2023, European Superleague Company (C-333/21, EU:C:2023:1011, točka 83).

[13] Sodba z dne 21. decembra 2023, European Superleague Company (C-333/21, EU:C:2023:1011, točke od 85 do 88).

[14] Sodba z dne 27. februarja 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, točka 34). Glej tudi sodbo z dne 22. februarja 2022, RS (Učinek sodb ustavnega sodišča) (C-430/21, EU:C:2022:99, točka 39 in navedena sodna praksa).

[15] Kot Sodišče odloča že od sodbe z dne 15. maja 1986, Johnston (222/84, EU:C:1986:206, točki 18 in 19) dalje.

[16] V zvezi z zahtevo, da mora biti sodišče neodvisno, glej sodbo z dne 24. junija 2019, Komisija/Poljska (Neodvisnost vrhovnega sodišča) (C-619/18, EU:C:2019:531, točke 57, 58 in od 71 to 77), v zvezi z zahtevo, da mora biti sodišče z zakonom predhodno ustanovljeno, pa glej sodbo z dne 6. oktobra 2021, W.Ż. (Senat za izredni nadzor in javne zadeve vrhovnega sodišča – imenovanje) (C-487/19, EU:C:2021:798, točke od 126 do 130).

[17] Sodba z dne 6. oktobra 2021, Consorzio Italian Management in Catania Multiservizi (C-561/19, EU:C:2021:799, točka 51), v kateri se je Sodišče, da bi utemeljilo obstoj obveznosti sodišč, ki odločajo na zadnji stopnji, da navedejo obrazložitev, zakaj so se odločila, da predloga za sprejetje predhodne odločbe ne bodo vložila, oprlo na člen 47 Listine. To dokazuje, da se po mnenju Sodišča načelo učinkovitega sodnega varstva uresničuje prek postopka predhodnega odločanja. Glej tudi sodbo z dne 23. novembra 2021, IS (Nezakonitost predložitvene odločbe) (C-564/19, EU:C:2021:949, točka 76), v kateri je Sodišče ugotovilo, da bi „[o]mejitve pristojnosti, ki jih imajo nacionalna sodišča na podlagi člena 267 PDEU, […] povzročile omejitev učinkovitega sodnega varstva pravic, ki jih imajo posamezniki na podlagi prava Unije“.

47. Do tukaj je vse v redu. Iz zgoraj navedenega bi bilo mogoče sklepati, da sta stranki dejansko imeli dostop do sodišča, ki je pristojno za predložitev predloga za sprejetje predhodne odločbe. Vendar bi bilo lahko načelo učinkovitega sodnega varstva kljub temu kršeno, ker pristojna sodišča zaradi pravila nacionalnega (belgijskega) prava, na podlagi katerega so odločbe CAS, ki jih potrdi švicarsko zvezno sodišče, pravnomočne, niso mogla zagotoviti učinkovitega pravnega sredstva. Kot je bilo pojasnjeno, to pravilo preprečuje, da bi se v obravnavani zadevi lahko opravil nadzor nad skladnostjo pravil zveze FIFA s pravom Unije.

48. Ali načelo učinkovitega sodnega varstva nasprotuje takemu pravilu?

49. Po mojem mnenju je odgovor pritrdilen.

50. Vendar je bilo na podlagi pisno podanih stališč in razprave med obravnavo postavljeno splošnejše vprašanje: ali se v skladu s pravom Unije za arbitražne odločbe v športu zahteva posebno pravno sredstvo, ki zadošča za zagotovitev učinkovitega sodnega varstva? Zato bom na kratko obravnavala tudi to razpravo.

51. Struktura moje analize je naslednja. Najprej bom pojasnila organizacijo mehanizma zveze FIFA za reševanje sporov (oddelek A). Nato bom podala svoje mnenje o tem, kako bi bilo treba odgovoriti na vprašanji za predhodno odločanje (oddelka B in C), s poudarkom na prvem vprašanju.

A. Vloga CAS v statutu zveze FIFA

52. Leta 1981 je takratni predsednik Mednarodnega olimpijskega komiteja, Juan Antonio Samaranch, predstavil zamisel o posebni pristojnosti na področju športa. CAS je začelo delovati leta 1984, potem ko je Mednarodni olimpijski komite ratificiral njegov statut. Predsednik Mednarodnega olimpijskega komiteja Samaranch naj bi želel, da bi CAS postalo „vrhovno sodišče svetovnega športa“. [18] Na spletnem mestu CAS, kjer je ta zgodba predstavljena, je navedeno, da se „pristojnost CAS športnikom ali zvezam nikakor ne sme vsiljevati, temveč mora strankam ostati na voljo“. [19]

53. Sprva se večina športnih organizacij, vključno z zvezo FIFA, CAS ni posluževala. [20] Vendar se je od leta 1984 veliko spremenilo.

54. Strokovnjaki s področja prava Unije pripovedujejo zgodbo o izjemni preobrazbi CAS po sodbi Sodišča v zadevi Bosman iz leta 1995. [21] Število arbitražnih odločb CAS je po letu 1995 skokovito naraslo. Zveza FIFA je zato kljub začetnim zadržkom v svoj statut vključila arbitražno klavzulo, ki določa, da je za reševanje takih sporov pristojno CAS. Sprva je bila pristojnost CAS za spore na področju nogometa neobvezna. [22]

[18] McLaren, R. H., „Twenty-Five Years of the Court of Arbitration for Sport: A look in the rear-view mirror“, *Marquette Sports Law Review*, letnik 20, 2010, str. 305, na str. 306.

[19] Dostopno na https://www.tas-cas.org/en/general-information/history-of-the-cas.html.

[20] Nafziger, J. A. R., „International Sports Law: A replay of characteristics and trends“, *American Journal of International Law*, letnik 86, 1992, str. 489, na str. 508.

[21] Sodba z dne 15. decembra 1995, Bosman (C-415/93, EU:C:1995:463). Glej v zvezi s tem Duval, A., „The Court of Arbitration for Sport and EU Law: Chronicle of an encounter“, *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, letnik 22(2) 2015, str. 224, na str. 226.

[22] Evropsko sodišče za človekove pravice (v nadaljevanju: ESČP) je v sodbi Mutu in Pechstein pojasnilo, da pravila zveze FIFA iz leta 2001 igralcem niso preprečevala dostopa do rednih sodišč in zato niso določala obvezne arbitraže. ESČP, 4. februar 2019, Mutu in Pechstein proti Švici (CE:ECHR:2018:1002JUD004057510, točka 116).

55. Vendar, kot je določeno v statutu zveze FIFA, je danes pristojnost CAS v nogometu izključna in obvezna.

56. Člen 57(1) statuta FIFA CAS priznava pristojnost za reševanje sporov med zvezo FIFA, njenimi članskimi združenji, konfederacijami, ligami, klubi, igralci, uradniki, posredniki in licencirani agenti za tekme.

57. Pri CAS se lahko zoper dokončne odločitve, ki jih izdajo organi zveze FIFA, in zoper odločitve, ki jih sprejmejo konfederacije, članska združenja ali lige, vloži tožbo, ki nima suspenzivnega učinka.[23] Tožbo je treba pri CAS vložiti v 21 dneh od vročitve izpodbijane odločitve, vloži pa se lahko šele po tem, ko so bile vse druge notranje možnosti izčrpane.[24]

58. Nazadnje, člen 59 statuta FIFE določa:

„1. Konfederacije, članska združenja in lige se strinjajo, da bodo CAS priznale kot neodvisen sodni organ in zagotovile, da bodo njihovi člani, pridruženi igralci in uradniki, spoštovali odločbe, ki jih sprejme CAS. Enaka obveznost velja za posrednike in licencirane agente za tekme.

2. Uveljavljanje pravnih sredstev pred rednimi sodišči je prepovedano, razen če je to izrecno določeno v predpisih zveze FIFA. Uveljavljanje pravnih sredstev pred rednimi sodišči je prepovedano tudi za vse vrste začasnih sankcij.

3. Združenja v svoje statute ali pravilnike vključijo klavzulo, ki določa, da je spore znotraj združenja ali spore, ki se nanašajo na ligo, člane lig, klube, člane klubov, igralce, uradnike in druge uradnike v združenjih, prepovedano predložiti rednim sodiščem, razen če pravilnik zveze FIFA ali zavezujoče pravne določbe izrecno določajo ali predvidevajo uveljavljanje pravnih sredstev pred rednimi sodišči. Namesto uveljavljanja pravnih sredstev pred rednimi sodišči je določena arbitraža. Takšni spori se predložijo neodvisnemu in ustrezno ustanovljenemu arbitražnemu sodišču, ki je potrjeno v skladu s pravili združenja ali konfederacije, ali CAS.

Združenja zagotovijo tudi izvajanje te določbe v združenju, po potrebi tako, da svojim članom to obveznost naložijo. Združenja vsaki stranki, ki te obveznosti ne spoštuje, naložijo sankcije, in zagotovijo, da se vsako pravno sredstvo zoper take sankcije prav tako strogo predloži arbitraži in ne rednim sodiščem.“

59. Zato je, tako kot velja tudi za arbitražni sistem International Skating Union (Mednarodna drsalna zveza, v nadaljevanju: ISU),[25] predložitev spora v nogometu v skladu s pravili zveze FIFA pri CAS obvezna, njegova pristojnost pa je izključna. Zveza FIFA je tako s sklicevanjem na to izključno pristojnost nasprotovala pristojnosti prvostopenjskega sodišča v postopku v glavni stvari.[26]

[23] Glej člen 58(1) statuta zveze FIFA. Vendar ista določba v tretjem pododstavku izključuje pristojnost CAS za tožbe v zvezi s (a) kršitvami pravil igre; (b) suspenzom do štirih tekem ali do treh mesecev (z izjemo odločitev o dopingu), in (c) odločitvami, zoper katere se je mogoče pritožiti pri neodvisnem in ustrezno ustanovljenem arbitražnem sodišču, priznanem v skladu s pravili združenja ali konfederacije.

[24] Člen 58(1) in (2) statuta zveze FIFA.

[25] Glej sodbo z dne 21. decembra 2023, International Skating Union/Komisija (C-124/21 P, EU:C:2023:1012, točka 223).

[26] Zveza FIFA je enako storila v postopku v glavni stvari, na podlagi katerega je bil začet postopek pred Sodiščem in kateremu je sledila sodba z dne 4. oktobra 2024, FIFA (C-650/22, EU:C:2024:824, točka 32).

60. Edino redno sodišče, ki lahko opravi nadzor nad arbitražno odločbo, ki jo je sprejelo CAS, je švicarsko zvezno sodišče. Vendar so razlogi za nadzor arbitražnih odločb tega sodišča omejeni.[27] ESČP je v sodbi Semenya proti Švici ugotovilo, da je nadzor nad odločbo CAS, ki ga je opravilo švicarsko zvezno sodišče, tako omejen, da ne more zagotoviti varstva temeljnih pravic.[28]

B. Prvo vprašanje

61. Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali načelo učinkovitega sodnega varstva nasprotuje nacionalnemu zakonu, na podlagi katerega postane arbitražna odločba pravnomočna, če je nadzor skladnosti s pravom Unije opravilo sodišče tretje države.[29]

62. Sodišče ni bilo prvič pozvano, naj poda razlago o razmerju med arbitražo in pravom Unije ter obsegu sodnega nadzora nad arbitražnimi odločbami. Zato so vse stranke postopka pred Sodiščem poskušale najti odgovore za obravnavano zadevo v dveh smereh sodne prakse Sodišča na področju arbitraže. Tako so na eni strani razpravljale o sodni praksi iz sodb Nordsee[30] in Eco Swiss[31], na drugi strani pa iz sodbe Achmea[32].

63. Po analizi obsega, v katerem sta ti smeri sodne prakse lahko ali nista pomembni za arbitražni sistem zveze FIFA (pododdelka 1 in 2), bom Sodišču predlagala, naj razvije posebno razlago, primerno za postopek obvezne arbitražo, ki ga v okviru sistema za reševanje sporov zveze FIFA uporablja CAS. Menim, da je bila ta rešitev že predlagana v sodbi Mednarodna drsalna zveza[33] (pododdelek 3).

1. Uporaba sodne prakse iz sodb Nordsee in Eco Swiss

64. Zvezi FIFA, UEFA, belgijska, francoska in litovska vlada tako ali drugače trdijo,[34] da nacionalna sodišča v skladu s sodbo Sodišča Eco Swiss lahko opravljajo nadzor nad veljavnostjo odločb CAS, s katerimi je bila potrjena veljavnost pravil zveze FIFA, glede na javni red Unije.

[27] Ti razlogi so določeni v členu 190 Loi fédérale sur le droit international privé (švicarski zvezni zakon o mednarodnem zasebnem pravu), dostopno na https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1988/1776_1776_1776/en. To sodišče lahko arbitražno odločbo razveljavi, če je v nasprotju z javnim redom v smislu švicarskega prava.

[28] ESČP, 11. julij 2023, Semenya proti Švici (CE:ECHR:2023:0711JUD001093421, točke od 234 do 240).

[29] Belgijska vlada je v pisno podanem stališču in na obravnavi trdila, da je predložitveno sodišče napačno predstavilo nacionalno pravo in da zadevni zakon dejansko omogoča nadzor nad arbitražno odločbo, če sodni nadzor opravi sodišče tretje države. Menim, da zastavljeno vprašanje ni odvisno od pravilne razlage belgijskega prava, temveč prava Unije. Nacionalno sodišče mora zato, ko prejme odgovor Sodišča, ta odgovor uporabiti v zadevi, ki jo obravnava, in ustrezno razložiti zadevno nacionalno pravo.

[30] Sodba z dne 23. marca 1982, Nordsee (102/81, EU:C:1982:107).

[31] Sodba z dne 1. junija 1999, Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269).

[32] Sodba z dne 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158).

[33] Sodba z dne 21. decembra 2023, International Skating Union/Komisija (C-124/21 P, EU:C:2023:1012).

[34] Francoska vlada je na obravnavi trdila, da se arbitraža pred CAS v smislu sodbe Eco Swiss nanaša izključno na trgovinsko arbitražo. Čeprav ne tako izrecno, so vse nogometne organizacije trdile, da bi morale za arbitražne odločbe CAS veljati omejitve, določene v tej sodbi.

65. Spomniti je treba, da se je ta sodna praksa začela s sodbo Nordsee, v kateri je Sodišče ugotovilo, da arbitražno razsodišče, ki odloča na področju trgovinske arbitraže, ki sta jo stranki prostovoljno začeli, ni „sodišče“ v smislu člena 267 PDEU.[35]

66. Sodišče je menilo, da ne bi bilo problematično, če bi moralo takšno arbitražno sodišče uporabiti pravo Unije brez možnosti predložitve predloga za sprejetje predhodne odločbe, saj se je nadzor nad njihovimi arbitražnimi odločbami lahko opravljal v različnih postopkih pred sodišči držav članic v skladu z nacionalnim pravom.[36] Natančneje, arbitražne odločbe same po sebi niso izvršljive, temveč mora „redno“ sodišče v zvezi z njimi izvesti postopek za razglasitev izvršljivosti. V takšnem postopku bi torej imela ta nacionalna sodišča možnost ali obveznost, da Sodišču predložijo vprašanje o razlagi prava Unije.

67. Spor v sodbi EcoSwiss izhaja iz takšnega postopka izvršitve arbitražne odločbe pred nacionalnim sodiščem. Sodišče je v sodbi Eco Swiss priznalo, da je lahko omejen obseg sodnega nadzora v interesu učinkovitosti arbitražnega postopka.[37] Tako se je nacionalno pravilo, ki omejuje sodni nadzor na vprašanja javnega reda, z vidika prava Unije štelo za sprejemljivo. Sodišče je v isti zadevi navedlo, da sta v področje javnega reda Unije vključena današnja člena 101 in 102 PDEU.[38]

68. Na splošen način še ni bilo pojasnjeno, kaj sodi v področje javnega reda Unije in kaj ne.[39] Sodišče namreč na to vprašanje odgovori za vsak primer posebej.[40] Vendar razlaga tega pojma v obravnavani zadevi ni potrebna. Pomembno je, da je Sodišče glede trgovinske arbitraže priznalo, da je obseg sodnega nadzora nad arbitražnimi odločbami lahko omejen.[41]

69. V kolikšni meri se zgorajnavedena sodna praksa uporablja za arbitražo pred CAS v skladu s statutom zveze FIFA?

70. Po mojem mnenju jo od trgovinske arbitraže razlikujeta dva glavna razloga.

71. Prvi se nanaša na prostovoljno naravo trgovinske arbitraže v nasprotju z obvezno naravo pravil o arbitraži zveze FIFA.

[35] Sodba z dne 23. marca 1982, Nordsee (102/81, EU:C:1982:107, točka 13). Za kritiko glede te ugotovitve glej Duval, A. (opomba št. 21 zgoraj), in opomba št. 31. Sodišče je ugotovilo tudi, da nekatera arbitražna sodišča izpolnjujejo to merilo, če so bila z zakonom ustanovljena, katerih odločbe so bile za stranke zavezujoče in katerih pristojnost ni bila odvisna od njihovega dogovora. Glej, na primer, sodbi z dne 17. oktobra 1989, Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark (109/88, EU:C:1989:383, točke od 7 do 9) in z dne 12. junija 2014, Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta (C-377/13, EU:C:2014:1754, točke od 22 do 35) ter sklep z dne 13. februarja 2014, Merck Canada (C-555/13, EU:C:2014:92, točke od 16 do 18).

[36] Sodišče je tako pojasnilo, da „bi bila redna sodišča lahko pozvana, naj preučijo [vprašanja v zvezi s pravom Unije] bodisi v okviru pomoči, ki jo nudijo arbitražnim razsodiščem […] v postopku nadzora nad arbitražno odločbo […], ko odločajo o predlogu za priznanje izvršljivosti ali katerih koli drugih pravnih sredstvih, ki jih daje na voljo nacionalna zakonodaja, ki se uporablja“. Sodba z dne 23. marca 1982, Nordsee (102/81, EU:C:1982:107, točka 14).

[37] Sodba z dne 1. junija 1999, Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269, točka 35).

[38] Sodba z dne 1. junija 1999, Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269, točka 36).

[39] Za pregled sodne prakse na področju javnega reda prava Unije glej sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Szpunarja v zadevi Real Madrid Club de Fútbol (C-633/22, EU:C:2024:127, točke od 71 do 103). Za starejšo kritiko obveznosti nacionalnih sodišč, da opravljajo nadzor nad področjem javnega reda Unije, katerega vsebina je nejasna, glej Prechal, S., in Shelkoplyas, N., „National Procedures, Public Policy and EC Law. From Van Schijndel to Eco Swiss and beyond“, *European Review of Private Law*, letnik 12(5), 2004, str. 589, na straneh od 606 do 608.

[40] Sodišče je v sodbi z dne 26. oktobra 2006, Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675, točki 35 in 38), potrdilo, da obveznost nadzora nepoštenih pogojev *ex officio* v potrošniških pogodbah spada na področje javnega reda.

[41] Glej v zvezi s tem tudi sklepne predloge generalne pravobranilke J. Kokott v zadevi PL Holdings (C-109/20, EU:C:2021:321, točke od 43 do 46).

72. Bistvena značilnost trgovinske arbitraže, ki jo obravnava sodna praksa, ki izhaja iz sodbe EcoSwiss, je, da obe stranki prostovoljno sprejmeta arbitražno klavzulo.[42] Stranke s prostovoljno izbiro te arbitraže želijo izključiti posredovanje rednih sodišč in morda uporabo nekaterih pravil pravnega sistema. Sodišče je to naravo in predmet arbitraže v gospodarskih zadevah upoštevalo in zato ugotovilo, da je sodni nadzor nad odločbami, ki iz tega izhajajo, mogoče omejiti na vprašanja javnega reda. Potreba po nadzoru nad skladnostjo odločbe z javnim redom obstaja, ker so lahko ta pravila v takšnem javnem interesu, da njihove uporabe ni mogoče izključiti na podlagi volje strank.

73. Nasprotno, kot je na obravnavi trdila nizozemska vlada, so pravila zveze FIFA obvezna in svobodna volja strank, da spor predložijo CAS, ni očitna.[43]

74. ESČP je v sodbi Mutu in Pechstein v analizi razlik med trgovinsko arbitražo in pravili zveze ISU o obvezni arbitraži obravnavalo natančno to vprašanje.[44] Akterji v športu se ne morejo odločiti, da svoje spore, v katerih izpodbijajo pravila ali odločitve zveze FIFA, predložijo kateremu koli drugemu sodnemu sistemu razen notranjim disciplinskim postopkom zveze FIFA in zatem CAS. Če se obvezna pristojnost CAS ne sprejme, igralcem ni dovoljeno igrati[45], klubom pa tekmovati.

75. Pristojnost CAS je tako za igralce in klube obvezna in ni izraz avtonomije volje.[46] Zato torej ne odraža njihove lastne izbire, da izključijo dostop do sodišča in preprečijo uporabo nekaterih pravnih pravil v sporu med sabo. To po mojem mnenju vpliva na obseg sodnega nadzora, ki bi ga nacionalna sodišča morala opravljati glede na pravo Unije (glej oddelek IV.B.3.(b) spodaj).

76. Druga razlika med trgovinsko arbitražo in sistemom za reševanje sporov v skladu s statutom FIFA je avtonomnost zadnjenavedenega sistema v smislu izvršitve.

77. Če v trgovinski arbitraži ena od strank zavrne izvršitev arbitražne odločbe, se mora nasprotna stranka za njeno izvršitev obrniti na redna sodišča. Kot je Sodišče razložilo v sodbi Nordsee (glej točki 65 in 66 teh sklepnih predlogov), kadar se znotraj Unije zahteva izvršitev, ima sodišče države članice možnost, da opravi nadzor nad skladnostjo arbitražne odločbe s pravom Unije in po potrebi Sodišču predloži predlog za sprejetje predhodne odločbe.

[42] Sodba z dne 23. marca 1982, Nordsee (102/81, EU:C:1982:107, točka 11). Glej tudi sodbo z dne 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, točka 55), v kateri je Sodišče razlikovalo med arbitražo, predvideno v bilatelarnih investicijskih pogodbah, in trgovinsko arbitražo, ker ta arbitraža temelji na svobodno izraženi volji strank. Glej tudi sodbo z dne 12. junija 2014, Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta (C-377/13, EU:C:2014:1754, točka 27 in navedena sodna praksa), v kateri je Sodišče ugotovilo, da v okviru pogodbene arbitraže za „stranke ni nikakršne, niti pravne niti dejanske obveznosti, da predložijo svoj spor arbitraži“.

[43] Glej tudi nazorno razlago J. Paulssona: „Izključna pristojnost športnih organov je običajno določena v pravilnikih zvez, ki podeljujejo licence za tekmovanje v sezoni ali dovoljenje za sodelovanje na posebnih dogodkih. Zadevna zveza običajno obstaja že desetletja ali celo generacije in je brez zunanjega vpliva razvila bolj ali manj zapleten in popolnoma avtonomen postopek za reševanje sporov. Nasprotno pa obtoženi udeleženec obravnavo pogosto dojema podobno, kot bi turist doživel orkan na Fidžiju: zastrašujoč in osamljen dogodek v njegovem življenju, na katerega je popolnoma nepripravljen.“ Paulsson, J., (opomba št. 2 zgoraj), 361.

[44] ESČP, 4. februar 2019, Mutu in Pechstein proti Švici (CE:ECHR:2018:1002JUD004057510, točke od 103 do108).

[45] Sodba z dne 21. decembra 2023, International Skating Union/Komisija (C-124/21 P, EU:C:2023:1012, točka 223). ESČP, 4. februar 2019, Mutu in Pechstein proti Švici (CE:ECHR:2018:1002JUD004057510, točka 113).

[46] ESČP je namreč ugotovilo, da v primerjavi s pravili zveze ISU pravila zveze FIFA iz leta 2001 igralcem niso preprečevala dostopa do rednih sodišč in zato niso določala obvezne arbitraže. V sedanjem členu 59(2) statuta zveze FIFA, ki je usklajen s pravili zveze ISU, je položaj vsekakor drugačen. ESČP, 4. februar 2019, Mutu in Pechstein proti Švici (CE:ECHR:2018:1002JUD004057510, točka 116).

78. Nasprotno, če stranka zavrne izvršitev odločbe CAS, ker meni, da se z njo krši pravo Unije, ne more preprosto zavrniti izpolnjevanja take odločbe, zvezi FIFA pa ni treba začeti postopka izvršitve pred nacionalnim sodiščem. Zveza FIFA lahko odločbo izvrši sama. Tako je lahko v obravnavani zadevi izvršila sankcije in prepoved registracije igralcev, ne da bi se obrnila na sodišče. [47]

79. V takšnem samoizvršljivem sistemu je malo verjetno, da bi se vprašanje skladnosti arbitražne odločbe s pravom Unije v postopku izvršitve postavilo „sodišču“ v smislu člena 267 PDEU.

80. Zato je mogoče, da pravna sredstva, ki so štela za zadostna za zagotovitev učinkovitega sodnega varstva in enotnosti prava Unije v okviru trgovinske arbitraže, za sistem avtonomne obvezne arbitraže, ki se obravnava v tej zadevi (glej dalje tudi točke od 111 do 114 spodaj), ne zadoščajo.

81. Iz teh razlogov menim, da pravila, ki so bila v sodni praksi sodb Nordsee in EcoSwiss uvedena za trgovinsko arbitražo, niso ustrezna za sistem obvezne arbitraže zveze FIFA pred CAS.

2. Uporaba sodne prakse iz sodbe Achmea

82. Royal Football Club Seraing in družba Doyen Sports sta se pri trditvah, da morajo biti arbitražne odločbe, ki jih izda CAS, predmet dejanskega sodnega nadzora nacionalnega sodišča, ki ima možnost, da Sodišču predloži vprašanja o razlagi prava Unije, sklicevala na sodbo Achmea.

83. Komisija se je v pisno podanem stališču, v katerem trdi, da morajo imeti nacionalna sodišča možnost, da med drugim opravljajo nadzor nad arbitrabilnostjo spora, tudi oprla na sodbo Achmea.

84. Spomnimo se, da je Sodišče v sodbi Achmea zavrnilo možnost predložitve arbitražnih sporov, v katere so vključene države članice na podlagi bilateralnih investicijskih pogodb. Države članice so se s temi sporazumi dogovorile, da v sporih med vlagatelji in državo izključijo pristojnost svojih sodišč, tudi če se taki spori lahko nanašajo na uporabo ali razlago prava Unije. Po besedah Sodišča so torej države članice morebitne kršitve prava Unije v celoti izključile iz „ureditve pravnih sredstev, ki jo morajo v skladu s členom 19(1), drugi pododstavek, PEU vzpostaviti na področjih, ki jih ureja pravo Unije“. [48]

85. Glavno razlogovanje v sodbi Achmea glede na moje razumevanje temelji predvsem na načelu medsebojnega zaupanja. [49] Privolitev, da se nekateri spori izključijo iz pristojnosti sodišč držav članic, ne zagotavlja učinkovitega sodnega varstva in poleg tega izraža napačno sporočilo: da ta sodišča morda niso dovolj neodvisna in nepristranska, da bi odločala o sporih, ki jih vlagatelji začnejo proti državam članicam.

[47] Zveza FIFA je na obravnavi potrdila, da njena pooblastila temeljijo na členu 21 disciplinskega kodeksa zveze FIFA, ki je dostopen na https://digitalhub.fifa.com/m/59dca8ae619101cf/original/FIFA-Disciplinary-Code-2023.pdf.

[48] Sodba z dne 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, točka 55).

[49] Sodba z dne 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, točka 34). Glej tudi Centeno Huerta, S., in Kuplewatzky, N., „On Achmea, the autonomy of Union law, mutual trust and what lies ahead“, *European Papers*, letnik 4(1), 2019, str. 61, na straneh od 65 do 68.

86. Uporaba prava Unije je v veliki meri odvisna od medsebojnega zaupanja v sodišča držav članic. Iz tega razloga in zato, da se s postopkom predhodnega odločanja zagotovi enotna razlaga prava Unije[50], je bilo razsojeno, da so arbitražne klavzule v bilateralnih investicijskih pogodbah med državami članicami v nasprotju s pravom Unije.

87. Takšno razumevanje sodbe Achmea potrjuje dejstvo, da Sodišče v sodbi Achmea, drugače kot v zvezi s trgovinsko arbitražo, ni obravnavalo vprašanja, ali bi se lahko z naknadnim nadzorom arbitražnih odločb na podlagi bilateralnih investicijskih pogodb, ki bi ga opravila nacionalna sodišča, odpravil neobstoj učinkovitega sodnega varstva.[51] Splošne ureditve, ki izključujejo pristojnost nacionalnih sodišč, je preprosto štelo za nesprejemljive. Zato trditev Royal Football Club Seraing in družbe Doyen Sports, ki se nanašajo na potrebo po dejanskem sodnem nadzoru nad arbitražno odločbo (glej točko 82 teh sklepnih predlogov), ni mogoče utemeljiti s sodbo Achmea.

88. Podobno je Sodišče v sodbi PL Holdings ugotovilo, da neveljavnosti arbitražne odločbe, izdane na podlagi bilateralnih investicijskih pogodb, ni mogoče odpraviti s ponovno opredelitvijo arbitražnega postopka kot *ad hoc* prostovoljne arbitraže ali zgolj zato, ker država članica v konkretnem arbitražnem postopku ni izpodbijala veljavnosti arbitražne klavzule iz bilateralnih investicijskih pogodb.[52]

89. Belgijska pravila, ki se uporabljajo za obravnavani spor, skupaj z obvezno pristojnostjo CAS v skladu s statutom zveze FIFA, nacionalna sodišča na podoben način izključujejo iz zagotavljanja učinkovitega sodnega varstva pravic, ki jih posameznikom zagotavlja pravo Unije. Vendar menim, da to ni dovolj, da bi se arbitražni sistem zveze FIFA lahko primerjal z vrsto arbitražne pristojnosti, ki je bila obravnavana v sodbi Achmea. Prav tako menim, da v tej zadevi ni mogoče uporabiti enakega razlogovanja, ki temelji na medsebojnem zaupanju.

90. Za to razliko obstajajo trije razlogi. Prvič, v tej zadevi se ne postavlja dvom v načelno skladnost arbitražnega sistema zveze FIFA s pravom Unije.[53] Večina strank tega postopka se dejansko strinja, da je arbitraža na področju športa koristna. Podobno je Evropski parlament leta 2012 sprejel resolucijo o evropski razsežnosti v športu, v kateri je priznal „legitimnost športnih sodišč za reševanje sporov na področju športa, če spoštujejo temeljno pravico državljanov do poštenega sojenja“.[54]

91. Vprašanje morebitnega neobstoja arbitrabilnosti, kot ga je izpostavila Komisija, se torej ne postavlja.

[50] Sodba z dne 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, točki 36 in 37).

[51] Sodba z dne 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, točke 20, 52 in 53).

[52] Sodba z dne 26. oktobra 2021, PL Holdings (C-109/20, EU:C:2021:875, točka 54).

[53] To sicer ne pomeni, da CAS v literaturi ni predmet kritik. Nekateri mu na primer očitajo problematično ravnanje na področju človekovih pravic: „Dokler bo športna arbitraža pred CAS nosila ime ‚arbitraža‘, bo omogočala izrabo fleksibilnosti arbitraže, da se zaobidejo očitki v zvezi s človekovimi pravicami“. Shahlaei, F., „The collision between human rights and arbitration: The game of inconsistencies at the Court of Arbitration for Sport“, *Arbitration International*, letnik 40(2), 2024, str. 169, na str. 203. Nekateri opozarjajo na nevarnosti CAS za sodno varstvo v širšem smislu. Glej v zvezi s tem Anderson, J., „‚Taking sports out of the courts‘: Alternative dispute resolution and the international Court of Arbitration for Sport“, *Journal of Legal Aspects of Sport*, letnik 10, 2000, str. 123. Nazadnje, CAS je bilo predmet kritik tudi zaradi neobstoja ustrezne zavezanosti pravu Unije. Glej Duval, A., „Towards a Transnational Solange: The Court of Arbitration for Sport and EU Law“ v Hörnle, T., Möllers, C. in Wagner, G. (ur.), Gerichte und ihre Äquivalente, Nomos, 2020, str. 33.

[54] Resolucija Evropskega parlamenta z dne 2. februarja 2012 o evropski razsežnosti v športu (2011/2087(INI)) (UL 2013 C 239E, str. 46). Na podlagi te izjave se je A. Duval glede nadzora nacionalnih sodišč nad arbitražnimi odločbami CAS zavzel za pristop, podoben sodni praksi Solange. Duval, A., (opomba št. 53 zgoraj), str. 42.

92. Drugič, obvezna in izključna pristojnost CAS, ki se obravnava v tej zadevi, ne izhaja niti iz mednarodnega sporazuma, ki so ga sklenile države članice ali je bil sklenjen med njimi, niti iz izvajanja pristojnosti javne oblasti teh držav članic. Izhaja iz statuta zveze FIFA, ki je zasebna organizacija. Ta statut držav članic nikakor ne zavezuje ali omejuje pri zagotavljanju učinkovitega sodnega varstva prek njihovih sodnih sistemov. Države članice se torej niso dogovorile o nikakršni izključitvi pristojnosti svojih sodišč.

93. Tretjič, sodba Achmea je naslovljena na države članice in v njej se zahteva, naj odpravijo škodljive posledice, ki jih imajo arbitražne klavzule na podlagi bilateralnih investicijskih pogodb za načelo medsebojnega zaupanja v njihova sodišča.[55] To je mogoče doseči na različna načine. Države članice lahko te sporazume ponovno razložijo,[56] od njih odstopijo[57] ali arbitražnim odločbam, ki na njih temeljijo, ne podelijo učinka.[58] Vendar tudi če bi Sodišče menilo, da so pravila zveze FIFA o pristojnosti CAS načeloma neskladna s pravom Unije (kar ni vprašanje, ki se postavlja v tej zadevi), bi lahko države članice ravnale v skladu s takšno ugotovitvijo samo tako, da njihova sodišča takšnih arbitražnih odločb ne bi priznala. Kakršna koli sprememba arbitražnega sistema v nogometu bi bila neizogibno odvisna od volje zveze FIFA.

94. Sodba Achmea zato poleg tega, da ponovi pomen učinkovitega sodnega varstva in enotnosti prava Unije, sodni praksi EcoSwiss glede vprašanj, ki so bila postavljena v tej zadevi, ne prinaša dodane vrednosti. Zveza FIFA je v zvezi s tem na obravnavi pravilno poudarila, da Sodišče v sodbi Mednarodna drsalna zveza pri analizi športne arbitraže pred CAS ni omenilo sodbe Achmea.

3. Obvezna športna arbitraža pred CAS in učinkovito sodno varstvo

95. Kot sem že poudarila (glej oddelek IV.B.1), med trgovinsko arbitražo in športno arbitražo pred CAS obstajata dve pomembni razliki: zadnjenavedena je, prvič, obvezna, in drugič, samoizvršljive narave. Menim, da je zaradi teh razlik potrebna posebna presoja z vidika načela učinkovitega sodnega varstva glede vprašanja dostopa do sodišča in glede obsega sodnega nadzora.

96. Na podlagi mojega razumevanja sodbe Mednarodna drsalna zveza je Sodišče to navedlo že v tej sodbi.[59] Vendar Sodišče v tej zadevi ni obravnavalo pristojnosti ali obveznosti nacionalnih sodišč. Preučevalo je samo vpliv pravil zveze ISU na kršitev konkurenčnega prava. Vendar se zdi, da je Sodišče s poudarjanjem obvezne in izključne narave pristojnosti CAS kot razloga, zaradi katerega je bila kršitev konkurenčnega prava zveze ISU večja,[60] nakazalo, da je za takšno arbitražo potreben poseben pristop.

[55] V zvezi s tem razpletom glej Biondi, A., in Sangiuolo, G., „Three years after Achmea: What is said, what is unsaid, and what could follow“, v Biondi, A. in Sangiuolo, G. (ur.), *The EU and the Rule of Law in International Economic Relations – An Agenda for an Enhanced Dialogue*, Edward Elgar, 2021. V zvezi s posledicami arbitraž med investitorji in državo glej Centeno Huerta, S. in Kuplewatzky, N., (opomba št. 49 zgoraj), od strani 68 do 74.

[56] Sodba z dne 18. novembra 2003, Budějovický Budvar (C-216/01, EU:C:2003:618, točka 169).

[57] Sodba z dne 18. novembra 2003, Budějovický Budvar (C-216/01, EU:C:2003:618, točka 170). Unija je to storila v zvezi s Pogodbo o energetski listini. Glej Predlog Sklepa Sveta o odstopu Unije od Pogodbe o energetski listini (COM/2023/447 final), ki ga je Svet potrdil 7. marca 2024 in Sklep Sveta (EU) 2024/1638 z dne 30. maja 2024 o odstopu Unije od Pogodbe o energetski listini ST 65092024 INIT (UL L 2024, str. 1638).

[58] Kot je bilo določeno v Sklepu z dne 21. septembra 2022, Romatsa in drugi (C-333/19, EU:C:2022:749, točka 43).

[59] Sodba z dne 21. decembra 2023, International Skating Union/Komisija (C-124/21 P, EU:C:2023:1012).

[60] Sodba z dne 21. decembra 2023, International Skating Union/Komisija (C-124/21 P, EU:C:2023:1012, točka 228).

97. Nizozemska vlada je na obravnavi v tej zadevi tudi pozvala Sodišče, naj v zvezi z obvezno arbitražo, kot je športna arbitraža v skladu s statutom zveze FIFA, uvede poseben pristop. Eden od razlogov, ki jih je v tem pozivu navedla, je bila potreba po ohranitvi obstoječega sistema trgovinske arbitraže.

98. Z navedenim se strinjam. Če se za obvezno športno arbitražo zahtevajo pravila, ki bi zagotovila boljši dostop do pravnega varstva in širši obseg nadzora, da se izpolni zahteva po učinkovitem sodnem varstvu, bi jo bilo treba razlikovati od prostovoljno sprejete trgovinske arbitraže, pri kateri se lahko nadzor arbitražnih odločb opravlja le izjemoma in iz omejenih razlogov.

99. Zato se sodna praksa iz sodbe EcoSwiss ne bi smela samodejno uporabiti za presojo obvezne športne arbitraže, kot je zadevna. V nadaljevanju bom obravnavala (a) dostop do sodišč (b) in obseg nadzora v tem okviru.

a) Dostop do sodišč

100. Samoizvršljiva narava odločb CAS v sistemu zveze FIFA neizogibno in bistveno zmanjšuje možnost, da bi se nacionalnim sodiščem predložile zadeve, ki se nanašajo na odločbo CAS.

101. Sodišču v primeru trgovinske arbitraže ni bilo treba odločati o vprašanju dostopa do sodišča, ker se je domnevalo, da bo dostop vsekakor zagotovljen v fazi izvršitve.

102. Vendar se zaradi samoizvršljive narave arbitražnega sistema zveze FIFA postavlja vprašanje, katera pravna sredstva bi morale zagotoviti države članice, da bi zagotovile učinkovito sodno varstvo zoper odločbo CAS, s katero se potencialno kršijo pravice, zagotovljene s pravom Unije.

103. Stranke so o tem vprašanju razpravljale v pisno podanih stališčih in na obravnavi. Komisija je na primer menila, da mora obstajati neka vrsta neposrednega izpodbijanja, ki vključuje sodni nadzor nad odločbo CAS. To pomeni, da bi morala biti na voljo tožba za razveljavitev arbitražne odločbe in razglasitev neveljavnosti pravil zveze FIFA, za katera se ugotovi, da kršijo pravo Unije. Druge stranke, kot je zveza FIFA, so menile, da direktna tožba ni potrebna. Neposredno izpodbijanje, kot je odškodninska tožba, naj bi zadoščalo.

104. Po mojem mnenju je Sodišče na to dilemo že odgovorilo v sodbi Mednarodna drsalna zveza. Prvič, ugotovilo je, da v položajih, ko športne organizacije klubom in igralcem naložijo arbitražo, zahteva po sodnem nadzoru nacionalnih sodišč „velja še toliko bolj“.[61] Poleg tega je pojasnilo, da dejstvo, da ima oseba pravico zahtevati odškodnino, ne more nadomestiti neobstoja pravnega sredstva, ki bi tej osebi omogočalo, da pri pristojnem nacionalnem sodišču zahteva prenehanje tega ravnanja ali, če to ravnanje tvori akt, nadzor nad tem aktom in njegovo razveljavitev.[62]

105. Načelo učinkovitega sodnega varstva torej zahteva neposredno sodno pot za presojo in po potrebi preprečitev uporabe pravil zveze FIFA, ki so v nasprotju s pravom Unije. Arbitražna odločba, s katero je ugotovljena skladnost pravil zveze FIFA s pravom Unije, ne more ovirati pristojnosti nacionalnega sodišča, da samo opravi nadzor nad to skladnostjo in po potrebi Sodišču predloži vprašanje razlage prava Unije.

[61] Sodba z dne 21. decembra 2023, International Skating Union/Komisija (C-124/21 P, EU:C:2023:1012, točka 193).

[62] Sodba z dne 21. decembra 2023, International Skating Union/Komisija (C-124/21 P, EU:C:2023:1012, točka 201).

106. Zato je priznanje pravnomočnosti arbitražne odločbe v delu, ki se nanaša na ugotovitev, da pravo Unije ni bilo kršeno, v nasprotju z načelom učinkovitega sodnega varstva.

107. Nacionalno pravilo, kakršno je to v postopku v glavni stvari, ki arbitražni odločbi CAS podeljuje pravnomočnost, se zato ne sme uporabiti, da se nacionalnemu sodišču omogoči izvajanje pristojnosti sodnega nadzora nad pravili zveze FIFA glede na pravo Unije. [63]

b) Obseg nadzora

108. Omejen sodni nadzor v trgovinski arbitraži po mojem mnenju v okviru obveznega in izključnega arbitražnega sistema zveze FIFA ne zadošča.

109. Iz sodne prakse sodbe Eco Swiss je razvidno, da je obseg sodnega nadzora lahko omejen na vprašanja javnega reda. Čeprav natančen pomen in obseg področja javnega reda Unije nista jasno določena, se zdi, da se to ne nanaša na vsa pravila prava Unije, ampak le na tista, ki imajo večji javni pomen.

110. Nadzor javnega reda se torej nujno ne nanaša na vsako pravilo iz prava Unije, ki posamezniku podeljuje pravico.

111. To je v trgovinski arbitraži sprejemljivo, saj se lahko šteje, da so stranke prostovoljno izključile uporabo nekaterih pravil pravnega sistema, vendar niso mogle izključiti pravil s področja javnega reda.

112. Pri obvezni arbitraži, kot je arbitraža pred CAS v skladu s statutom FIFA, pa se stranke ne morejo prostovoljno odločiti, da bodo za svoj položaj izključile uporabo nekaterih pravil Unije.

113. Zato razlogov, ki upravičujejo omejen obseg sodnega nadzora v trgovinski arbitraži, ni mogoče enostavno uporabiti pri obvezni arbitraži.

114. Nacionalno sodišče mora torej imeti možnost, da opravi nadzor nad pravili zveze FIFA glede na vsa pravila iz prava Unije, ne glede na odločbo CAS.

115. Nacionalno sodišče bi moralo imeti možnost opraviti takšen nadzor ne glede na to, kako je bila zadeva vložena: neposredno, v okviru izvršilnega postopka, ali posredno kot akcesorni postopek v okviru druge tožbe (tako kot v obravnavani zadevi).

[63] Zveze FIFA, UEFA in URBSFA so trdile, da sta imela Royal Football Club Seraing in družba Doyen Sports na voljo številne možnosti sodnega varstva v Belgiji, kar dokazujejo drugi sodni postopki, ki so bili začeti vzporedno s postopkom v glavni stvari v tej zadevi (na primer več tožb pri Tribunal de première instance de Liège (prvostopenjsko sodišče v Liègeu, Belgija)). Ta argument sam po sebi ne pove ničesar o neskladnosti pravila pravnomočnosti z zahtevo po učinkovitem sodnem varstvu v okviru postopka, v katerem je bil vložen ta predlog za sprejetje predhodne odločbe. Vsak postopek, ki ga določa nacionalna zakonodaja, mora biti sam po sebi učinkovit. To pomeni, da ne zadošča, da se postopek lahko začne, temveč da ima tudi sodišče, ki zadevo obravnava, dejansko pristojnost za preučitev vloženih predlogov in odločanje o zahtevkih strank.

116. Zadnje vprašanje, ki ga ni mogoče prezreti in ki je bilo postavljeno na obravnavi, je uporaba Newyorške konvencije,[64] katere pogodbenice so vse države članice.[65] Čeprav Newyorška konvencija Evropske unije ne zavezuje, je Sodišče v skladu z iz običajnega prava izhajajočim načelom dobre vere že upoštevalo mednarodne obveznosti držav članic.[66]

117. Vse stranke na obravnavi so se strinjale, da se Newyorška konvencija za arbitražne odločbe CAS uporablja.

118. To ni samoumevno. Namesto tega je mogoče sklepati, da postopek obvezne arbitraže ne izpolnjuje zahteve iz člena II(1) Newyorške konvencije.[67] Preprosto povedano, stranke se niso „zavezale“, kar razumem kot prostovoljno in sporazumno, da bodo nekatere ali vse spore predložile v arbitraži.[68]

119. Ta razlaga bi nacionalnim sodiščem omogočila, da bi Newyorško konvencijo razlagala tako, da se ne uporablja za obvezno arbitražo, kakršna je športna arbitraža zveze FIFA.[69]

120. Če se Newyorška konvencija vendarle uporablja, menim, da njene določbe niso v nasprotju z razlago učinkovitega sodnega varstva, ki jo predlagam v zvezi z obvezno arbitražo.

121. Člen V(2)(b) Newyorške konvencije sodni nadzor arbitražnih odločb omejuje na vprašanja javnega reda.[70] Ta določba v konvenciji nima avtonomnega pomena, temveč je predmet zakonov njenih podpisnic.[71]

122. Eden od načinov pristopa k morebitni uporabi Newyorške konvencije je tako ta, da se za namene te konvencije načelo Unije učinkovitega sodnega varstva razlaga kot del področja javnega reda, za katerega se v primerih obvezne arbitraže zahteva celovit sodni nadzor.[72] To načelo bi tako služilo kot izhodišče za celovit nadzor arbitražne odločbe glede na pravo Unije, ki se uporablja.

[64] Konvencija Združenih narodov o priznavanju in izvrševanju tujih arbitražnih odločb (New York, 10. junij 1958).

[65] Komisija se je na obravnavi oprla na sodbo z dne 3. junija 2008, Intertanko in drugi (C-308/06, EU:C:2008:312) in trdila, da bi moralo Sodišče v izogib temu, da bi bile države članice obvezane kršiti svoje mednarodne obveznosti, pravo Unije razlagati v skladu z Newyorško konvencijo.

[66] Sodba z dne 3. junija 2008, Intertanko in drugi (C-308/06, EU:C:2008:312, točka 52). Glej tudi sodbo z dne 14. marca 2024, Komisija/Združeno kraljestvo (Sodba vrhovnega sodišča) (C-516/22, EU:C:2024:231, točka 126).

[67] „Vsaka država pogodbenica prizna pismeno pogodbo, s katero se stranke zavezujejo, da bodo dale v pristojnost arbitraži vse spore ali nekatere izmed njih, ki nastanejo ali bi utegnili nastati med njimi po določenem pogodbenem ali nepogodbenem pravnem razmerju, ki se nanaša na vprašanje, primerno za arbitražno reševanje.“

[68] Glej tudi Born, G. B., *International Commercial Arbitration*, 3. izdaja, Wolters Kluwer, 2020, str. 275, ki zakonodajo in sodno prakso obravnava s primerjalnega vidika (npr. v Združenih državah Amerike, Kanadi, Združenem kraljestvu, na Japonskem, v Franciji in Nemčiji) in uporablja podoben pristop kot razlaga v tem članku. Za podoben argument, da se konvencija uporablja le za prostovoljno sprejeto arbitražo, ob sklicevanju na člen I(2) Newyorške konvencije („Izraz ‚arbitražne odločbe‘ ne vključuje le odločb, ki so jih izdali arbitri, imenovani za vsako zadevo, ampak tudi odločbe stalnih arbitražnih organov, ki so jim stranke predložile spore), glej Wolff, R., *New York Convention: Article-by-Article Commentary*, Bloomsbury Collections, 2019, str. 37.

[69] Kot možnost za izpolnitev obveznosti države članice v skladu s členom 351 PDEU je bila obravnavana (ponovna) razlaga mednarodne konvencije, ki zavezuje državo članico. Glej sodbo z dne 18. novembra 2003, Budějovický Budvar (C-216/01, EU:C:2003:618, točka 169).

[70] Člen V(2)(b) te konvencije določa: Priznanje in izvršitev arbitražne odločbe se lahko zavrne tudi, če pristojna oblast države, v kateri se zahteva priznanje in izvršitev odločbe, ugotovi: […] (b) da bi bilo priznanje ali izvršitev odločbe v nasprotju z javnim redom te države.“

[71] V literaturi je bila imenovana „neukrotljivi konj“. Chatterjee, C. in Lefcovitch, A., „Recognition and enforcement of arbitral awards: How effective is Article V of the New York Convention of 1958?“, *International In-house Counsel Journal*, letnik 9, 2016, str. 1, na str. 10.

[72] Podobno je generalni pravobranilec A. Tizzano predlagal, naj se pravica do poštenega sojenja opredeli kot področje javnega reda Unije. Glej sklepne predloge generalnega pravobranilca A. Tizzana v zadevi Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:265, točke od 57 do 61).

4. Vmesni predlog

123. Ob upoštevanju navedenega menim, da bi moralo Sodišče svojo sodbo Mednarodna drsalna zveza razširiti in razviti ločen pristop k sodnemu nadzoru nad arbitražnimi odločbami, ki izhajajo iz obvezne arbitraže, kot je ta pred CAS na podlagi statuta zveze FIFA.

124. V zvezi s tem menim, da je za učinkovito sodno varstvo v obvezni arbitraži potrebna razširitev dostopa do nacionalnih sodišč in njihovih nadzornih pooblastil, ki presegajo njihove sedanje pristojnosti pri trgovinski arbitraži.

125. Subjektom, ki trdijo, da so bile kršene njihove pravice, zagotovljene s pravom Unije, bi moral biti na voljo neposreden dostop do izpodbijanja pravil zveze FIFA, tudi če odločba CAS potrjuje njihovo veljavnost. Obseg nadzora ne bi smel biti omejen na področje javnega reda, temveč bi moral vključevati vse ustrezne določbe prava Unije. Ta nadzor bi moral biti omogočen v vseh sodnih postopkih ne glede na to, ali se začnejo z neposrednim izpodbijanjem pravil zveze FIFA, v postopkih izvršitve arbitražne odločbe CAS, ali posredno v okviru druge vrste postopka, kot je postopek, ki se začne z odškodninsko tožbo.

126. Na podlagi takšnega pristopa k sistemu obvezne arbitraže zveze FIFA pred CAS Sodišču predlagam, naj na prvo vprašanje predložitvenega sodišča odgovori, kot sledi. Člen 19(1) TEU v povezavi s členom 267 TFEU in členom 47 Listine je treba razlagati tako, da nasprotuje temu, da se nacionalno pravo, kot sta člen 24 in člen 1713(9) belgijskega zakonika o sodiščih, s katerima se potrjuje načelo pravnomočnosti, uporabi za arbitražno odločbo, če je nadzor nad njeno skladnostjo s pravom Unije opravilo sodišče države, ki ni država članica Unije, ki ni upravičeno predložiti vprašanja Sodišču v predhodno odločanje.

C. Drugo vprašanje

127. Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali načelo učinkovitega sodnega varstva v povezavi s členom 267 PDEU nasprotuje nacionalnemu pravilu, ki arbitražni odločbi priznava izpodbojno dokazno vrednost v razmerju do tretjih oseb, če je nadzor nad skladnostjo s pravom Unije opravilo sodišče tretje države.

128. Vse stranke razen Royal Football Club Seraing in družbe Doyen Sports se strinjajo, da pravila o dokazni naravi arbitražnih odločb ne vplivajo bistveno na učinkovito sodno varstvo.

129. Royal Football Club Seraing in družba Doyen Sports trdita, da nacionalna pravila, v skladu s katerimi ima arbitražna odločba *prima facie* dokazno vrednost v razmerju do tretjih oseb, predvsem z obračanjem pravil, ki se običajno uporabljajo za dokazno breme, pretirano otežujejo uveljavljanje pravice do učinkovitega sodnega varstva.

130. Nasprotno pa zvezi FIFA in UEFA ob podpori zveze URBSFA trdita, da je pravilo o dokazni vrednosti le izpodbojna domneva in da poleg tega v nacionalnem pravu obstaja pravno sredstvo, ki nacionalnemu sodišču omogoča, da zavrne priznanje ali izvršitev arbitražne odločbe na način, ki je v skladu z zahtevami enakovrednosti in učinkovitosti.

131. Komisija meni, da zadevna nacionalna pravila ne posegajo pretirano v pravico do učinkovitega sodnega varstva, ker se uporabljajo le za dejanska vprašanja, ki so določena v arbitražni odločbi.

132. S Komisijo se strinjam.

133. Pomembno je, da nacionalno pravilo, kot ga je pojasnilo predložitveno sodišče, zadevnemu sodišču ne preprečuje, da zagotovi polni učinek prava Unije, niti, da po potrebi vloži predlog za sprejetje predhodne odločbe.

134. Izpodbojna domneva o dokazni vrednosti po mojem mnenju nacionalnim sodiščem ne preprečuje izpolnjevanja obveznosti iz člena 19(1) PEU, saj lahko še naprej zagotavljajo polno uporabo prava Unije, po potrebi s predložitvijo predhodnega vprašanja Sodišču.

135. Na koncu predlagam, naj se na drugo vprašanje predložitvenega sodišča odgovori, kot sledi. Člen 19(1) PEU v povezavi s členom 267 PDEU in členom 47 Listine ne nasprotuje pravilu nacionalnega prava, ki arbitražni odločbi priznava izpodbojno dokazno vrednost v razmerju do tretjih oseb, če je nadzor nad skladnostjo s pravom Unije opravilo sodišče tretje države.

V. Predlog

136. Glede na navedeno Sodišču predlagam, naj na vprašanji za predhodno odločanje, ki ju je postavilo Cour de cassation (kasacijsko sodišče, Belgija), odgovori:

1. Člen 19(1) PEU v povezavi s členom 267 PDEU in členom 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah

   je treba razlagati tako, da nasprotuje uporabi določb nacionalnega prava, kot sta člen 24 in člen 1713[3](9) belgijskega zakonika o sodiščih, s katerima se potrjuje načelo pravnomočnosti, za arbitražno odločbo, če je nadzor nad njeno skladnostjo s pravom Unije opravilo sodišče države, ki ni država članica Evropske unije, ki ni upravičeno predložiti vprašanja Sodišču v predhodno odločanje.

2. Člen 19(1) PEU v povezavi s členom 267 PDEU in členom 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah

   je treba razlagati tako, da ne nasprotuje pravilu nacionalnega prava, ki arbitražni odločbi priznava izpodbojno dokazno vrednost v razmerju do tretjih oseb, če je nadzor nad skladnostjo s pravom Unije opravilo sodišče tretje države.